

ПРИМЕРЕН ВАРИАНТ
ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРАКТИЧЕСКАТА ЧАСТ
ОТ ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Направете пълен морфологичен и синтактичен разбор на изречението:

Да беше мъжът ми вкъщи, щях да ви поканя и нагостя, но той трябваше да замине рано тази сутрин за Трявна, защото има работа.

I. Морфологичен разбор:

да (= ако) – прост подчинителен (условен) съюз

беше – проста глаголна форма, 3. л. ед.ч., сегашно относително време
(*имперфект; минало несвършено време*)¹, нерезултативна форма,
изявително наклонение, непреизказна форма (*свидетелско изказване*),
положителен статус

съм – спомагателен глагол, личен, атематичен, несв. вид

мъжът – съществително нарицателно име, лично, броимо, м.р., ед.ч.,
определена форма (пълен член)

ми – притежателно местоимение, кратка форма, 1. л., ед.ч.

вкъщи – наречие за място

щях да поканя – сложна глаголна форма, 1. л. ед.ч., бъдеще относително време
(*футурум претерити, бъдеще време в миналото*), нерезултативна форма,
изявително наклонение, деятелен залог, непреизказна форма (*свидетелско*
изказване), положителен статус

поканя – свършен вид, личен, преходен, невъзвратен, 2. спр.

ви – лично местоимение, кратка форма, 2. л., мн.ч., В/Р п.

и – прост съчинителен (съединителен) съюз

Ø нагостя – остатък от сложна глаголна форма (= *щях да поканя*)

нагостя – свършен вид, личен, преходен, невъзвратен, 2. спр.

¹ При определянето на темпоралната характеристика в скоби са посочени и други названия на глаголните времена, напр. сегашно относително време (*имперфект; минало несвършено време*).

но – прост съчинителен (противопоставителен) съюз

той – лично местоимение, 3. л., ед.ч., м.р.

трябваше – проста глаголна форма, сегашно относително време (*имперфект; минало несвършено време*), нерезултативна форма, изявително наклонение, непреизказна форма (*свидетелско изказване*), положителен статус

трябва – несвършен вид, безличен, непреходен, невъзвратен

да – инфинитивна частица

замине – проста глаголна форма, 3. л., ед.ч., сегашно време (*презенс*), неотносителна, нерезултативна форма, изявително наклонение, непреизказна форма (*неутрално изказване*), положителен статус

зamina – свършен вид, личен, непреходен, невъзвратен, 1. спр.

рано – наречие за време, основна степен

тази – показателно местоимение за близки обекти (лица и нелица), ж.р., ед.ч.

сутрин – съществително нарицателно име, нелично, броимо, ж.р., ед.ч., неопределена форма

за – прост предлог

Трявна – съществително собствено име, нелично, неповторяемо, ж.р., Sg.tn

защото – местоименно наречие за причина

имаше – проста глаголна форма, сегашно относително време (*имперфект; минало несвършено време*), нерезултативна форма, изявително наклонение, непреизказна форма (*свидетелско изказване*), положителен статус

имам – несвършен вид (не се изменя по вид), личен, преходен, невъзвратен, 3. спр.

работа – съществително нарицателно име, нелично, броимо, ж.р., ед.ч.

II. Синтактичен разбор:

1. [Да] беше мъжът ми вкъщи
2. щях да ви поканя
3. [и] нагостя

4. [но] той трябваше да замине рано тази сутрин за Трявна

5. защото имаше работа

да _____ 2 _____ и _____ 3 _____ но _____ 4 _____
_____ 1 _____ защото _____ 5 _____
ПОбст.И (за условие) ПОбст.И (за причина)

Изречението е сложно смесено с три главни и две подчинени обстоятелствени изречения (за условие и за причина).

Разбор на частите на изреченията:

Изр. 1:

мъжът – подлог

ми – несъгласувано определение

беше – просто глаголно сказуемо

вкъщи – обстоятелствено пояснение за място

Изр. 2:

щях да поканя – просто глаголно сказуемо

ви – пряко допълнение

Изр. 3:

нагостя (= щях да нагостя) – просто глаголно сказуемо

Изр. 4:

той – подлог

трябваше да замине – съставно глаголно сказуемо

рано – обстоятелствено пояснение за време

тази – съгласувано определение

сутрин – обстоятелствено пояснение за време

за Трявна – обстоятелствено пояснение за място (посока и достигане)

Изр. 5:

защото – обстоятелствено пояснение за причина (в роля на съюзна дума)

имаше – просто глаголно сказуемо

работа – пряко допълнение